

FORESTS DELS POBLES

Hivern 2022-2023

© Dolors Gibert

La revista d'ELFOCAT

L'Associació d'Entitats Locals
Propietàries Forestals a Catalunya

FORESTS DELS POBLES

La revista d'ELFOCAT

Hivern 2022-2023

CONSELL DE REDACCIÓ

ELFOCAT: Martí Riera i Rovira, Josep Lluís Piqué i Subirana

i Narcís Ribes i Besalú

Carles B. Gorbs (direcció)

Olga Prat i Plans (coordinació i redacció)

CORRECCIÓ

Jordi Jové i Gestí

DISSENY

Anna Fenoy i Vinuesa

www.elfocat.cat

Amb el suport de:

**Generalitat
de Catalunya**

**Diputació
Barcelona**

Diputació de Lleida

**Diputació
de Girona**

Editorial

Una nova etapa

Benvolgudes lectores/benvolguts lectors,

És un gran plaer per a mi, en aquesta etapa de l'Associació que encetem, presentar-vos la nostra nova revista, Forests dels pobles. És una publicació nova pel que fa al format, als continguts i a la redacció, que hem endegat amb la intenció de donar a conèixer amb més intensitat la tasca que fem des d'ELFOCAT, alhora que hi volem incloure diferents continguts per difondre temàtiques d'interès general i arribar, d'aquesta manera, a un públic més ampli gràcies a la nova línia.

El procés de canvi que vam iniciar revitalitzant l'Associació amb la signatura de convenis i acords de col·laboració amb diferents ens, i la posada en marxa dels diferents serveis per als nostres municipis com ara l'anàlisi i la valoració de la situació forestal de cadascun, el projecte escolar educatiu sobre forests o l'assessoria d'advocats especialitzats, entre d'altres, són ben presents en aquesta revista, com podreu comprovar.

Sols volem desitjar-vos que, a partir d'ara, gaudiu Forests dels pobles tant com a eina de consulta de temes específics com un mitjà d'entreteniment emmarcat en el món forestal, de la natura i el coneixement de les nostres poblacions.

Esperem, doncs, que us agradi i la feu vostra.

Bosc i salut per a totes i tots!

Martí Riera i Rovira, president d'ELFOCAT

© Dolors Gibert

L'Associació d'Entitats Locals Propietàries Forestals a Catalunya (ELFOCAT) agrupa els ens locals públics amb patrimoni forestal o amb gran vinculació amb el sector forestal de Catalunya.

Podeu veure els objectius de l'entitat clicant aquí,
així com conèixer-ne els ens associats.

JUNTA de GOVERN ELFOCAT (*)			
CÀRREC	NOM REPRESENTANT	ENTITAT LOCAL	COMARCA
President	Martí Riera Rovira	Ajuntament de Coll de Nargó (alcalde)	Alt Urgell
Vicepresidència 1ª	Maria José Erta Ruiz	EMD Senet (presidenta)	Alta Ribagorça
Vicepresidència 2ª	Josep Lluís Piqué Subirana	Ajuntament de Soriguera (tinent-alcalde)	Pallars Sobirà
Secretari	Pere Ginesta i Fomentí	Ajuntament de Montellà i Martinet (regidor)	Cerdanya
Tresorer	Josep Maria Poch Tico	EMD Araòs (president)	Pallars Sobirà
Vocal 1	Eduard Isem Turet	Ajuntament de Meranges (regidor)	Cerdanya
Vocal 2	Antoni Navinès i Miró	Ajuntament de Montferrer i Castellbó (regidor) i EMD Vila i Vall de Castellbó (president)	Alt Urgell
Vocal 3	Josep Ramón Lloret Loan	Ajuntament de Sarroca de Bellera (alcalde)	Pallars Jussà
Vocal 4	José Antonio Troguet i Ballarín	Ajuntament de Pont de Suert (alcalde)	Alta Ribagorça
Vocal 5	Alfons Casamajó Carrera	Ajuntament de Ger (alcalde)	Cerdanya
Vocal 6	Amador Marques Atès	Ajuntament de Bossòst (alcalde)	Val d'Aran
Vocal 7	Manel Pérez Cantalosella	Ajuntament d'Alins (alcalde)	Pallars Sobirà
Vocal 8	Josep Vidal Bringué	Ajuntament de Llavorsí (alcalde)	Pallars Sobirà
Vocal 9	Ramon Chia Gálvez	Ajuntament de Fontanals de Cerdanya (alcalde)	Cerdanya
Vocal 10	Eduard Cavallé Fort	Ajuntament de Tivissa (tinent-alcalde)	Ribera d'Ebre
Vocal 11	Joan Moret i Roqué	Ajuntament de Llanars (regidor)	Ripollès
Vocal 12	Mª Rosa Amorós Capdevila	Ajuntament d'Isona i Conca Dellà (alcaldessa)	Pallars Jussà
Vocal 13	Antoni Flores Ardiaca	Ajuntament de Tremp (tinent-alcalde)	Pallars Jussà
Vocal dip Barcelona (14)	Vocal delegat	Diputació de Barcelona	
Vocal dip Girona (15)	Vocal delegat	Diputació de Girona	
Vocal dip Lleida (16)	Vocal delegat	Diputació de Lleida	
Vocal ACM (17)	Vocal delegat	Associació Catalana de Municipis i Comarques	

(*): Junta elegida per assemblea del 7 d'abril de 2021 i incorporació vocal ACM 21 febrer 2022 (pendent ratificació assemblea)

Associació ELFOCAT

Plaça de la Trobada, s/n (edifici Ajuntament)
25700 Montferrer (Alt Urgell), Lleida

www.elfocat.cat

Sumari

© Dolors Gibert

Notícies

Accions generals d'ELFOCAT durant l'any 2022	6
Accions específiques	10

El suport a la gestió local

Sobre la gestió forestal a Catalunya i els serveis de la Fundació Municipalista d'Impuls Territorial, de l'Associació Catalana de Municipis, als ens locals amb superfície forestal	15
---	----

L'entrevista

Parlem amb Martí Riera Rovira, president d'ELFOCAT	19
--	----

La FECOF

Descobrim la Federació Europea d'Associacions de Municipis Forestals	23
--	----

El dossier: la ramaderia extensiva

L'Aliança Pastoral Catalana, una proposta de governança per a la ramaderia extensiva	26
El Pla estratègic de la ramaderia extensiva de Catalunya 2021-2030	30
La desaparició de les pastures forestals a les forests comunals	34

Ens associats

Tivissa	38
Torroella de Montgrí	42

Accions generals

Les accions generals que ha desenvolupat ELFOCAT durant l'any 2022 s'han centrat en tres grans eixos: la defensa dels interessos, la representació i la dinamització dels ens locals propietaris forestals i dels boscos comunals; el funcionament estatutari, administratiu i econòmic de l'associació, i les accions de comunicació interna i externa i de renovació de material divulgatiu i formatiu.

Defensa dels interessos, la representació i la dinamització dels ens propietaris forestals i dels boscos comunals

El 2022, i com en anys anteriors, ELFOCAT ha portat a terme la tasca de seguiment de les polítiques forestals nacionals i internacionals que afecten les entitats locals propietàries de boscos. S'ha donat suport estratègic a les entitats locals, s'ha assistit a reunions sectorials, s'han redactat informes sobre legislació i propostes, s'han desenvolupat accions de dinamització sectorial i s'ha seguit actuant en defensa dels interessos associats.

Durant tot l'any, ELFOCAT ha assistit a nombroses jornades i reunions tècniques, i ha realitzat ponències en representació i defensa dels interessos de les entitats locals forestals catalanes. També s'ha col·laborat en l'organització de diversos actes sectorials, conjuntament amb altres entitats del món institucional i privat forestal. Les entitats amb què s'han efectuat reunions i amb les quals es mantenen línies de treball i s'interactua depenent de les diferents temàtiques han estat, principalment:

- PASCUM / Aliança Pastoral
- Centre de la Propietat Forestal
- Diputació de Barcelona / Oficina de Prevenció d'Incendis Forestals / Oficina de Parcs Naturals
- Diputació de Girona
- Diputació de Lleida
- Associació Catalana de Municipis (ACM) i Fundació Municipalista d'Impuls Territorial (FMIT)
- Clúster de la Biomassa
- Federació Europea d'Associacions de Municipis Forestals (FECOF)
- Centre Tecnològic Forestal de Catalunya
- ENSCAT (organisme impulsor de la Certificació Forestal) / organisme de certificació CTFC-Catalunya / CATFOREST (marca)
- Generalitat DACC / DG Ecosistemes Forestals i Gestió del Medi / Subdirecció de Boscos / DG Vilaür
- Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB)
- IDAPA
- Llotja de preus de la fusta de Vic

Classificació municipis segons hectàrees forestals de propietat local

ENTITATS LOCALS propietàries bosc

- Catalunya té prop de dos-cents (194) municipis i EMD propietaris de boscos, sumant un total de 365.727 hectàrees (1.885 Ha de propietat forestal / entitat local).
- Propietàries de **més del 18%** de la superfície forestal de Catalunya (una mica més del 78% es de propietat privada i el 4 % restant es de la Generalitat de Catalunya.9

Classificació municipis membres d'ELFOCAT segons hectàrees forestals

ELFOCAT

- Creada l'any 2010
- 99 entitats locals
- **233.413 Ha** representades (> 60% de la superfície comunal total i l'**11,4 %** de la superfície forestal de Catalunya)
- Representació a 23 comarques

FUSTA

BIOMASSA I LLENYES

ALTRES: usos productius, socials i protectors del terrenys forestals

www.elfocat.cat

ELFOCAT va participar a la taula rodona empresarial “Millora de la gestió forestal i l’aprofitament comercial dels recursos forestals,” en el marc del Congrés de Bioeconomia, Innovació i Tecnologia (BIT), que va tenir lloc a Lleida el passat mes d’octubre.

Funcionament estatutari, administratiu i econòmic de l'associació

Enguany s'ha realitzat la gestió econòmica d'ELFOCAT de forma directa des de la gerència (enginyer de forests), comptant amb el suport extern d'una gestoria per a l'elaboració de la comptabilitat oficial, i sempre sota el control del president, el secretari i el tresorer de l'associació.

S'han redactat i tramitat els expedients de petició i certificació de les ajudes rebudes per part de les diputacions de Barcelona, Girona i Lleida, de la Generalitat de Catalunya (contracte-programa amb el Consorci Centre de Ciència i Tecnologia Forestal de Catalunya) i de l'IDAPA (Institut per al Desenvolupament i la Promoció de l'Alt Pirineu i Aran). També s'ha signat un conveni de col·laboració amb l'Associació Catalana de Municipis i Comarques (ACM) i la Fundació Municipalista d'Impuls Territorial (FMIT), i s'han obert línies de col·laboració amb l'Àrea Metropolitana de Barcelona (AMB).

ELFOCAT va signar, el 21 de febrer de 2022, a Barcelona, un conveni de col·laboració amb l'Associació Catalana de Municipis i Comarques (ACM) i la Fundació Municipalista d'Impuls Territorial (FMIT) per compartir sinergies i potenciar la defensa dels municipis amb responsabilitat en gestió forestal. A la fotografia, formalització del conveni entre ELFOCAT i l'ACM. A l'esquerra, Lluís Soler, president de l'ACM, i a la dreta, Martí Riera, president d'ELFOCAT.

A la fotografia, i d'esquerra a dreta: Sergi Penedès, secretari general adjunt de l'ACM i director de l'FMIT; Joana Ortega, secretària general de l'ACM; Lluís Soler, president de l'ACM; Martí Riera, president d'ELFOCAT, i Narcís Ribes, gerent d'ELFOCAT.

Accions de comunicació interna i externa i de renovació de material divulgatiu i formatiu

Durant el 2022 s'han mantingut actualitzades la web institucional (www.elfocat.cat) i el compte oficial de Twitter d'ELFOCAT (<https://twitter.com/elfocat>), on es penegen de forma periòdica notícies i informacions sobre activitats i temes d'interès. Així mateix, a la web s'hi han incorporat documents d'interès per als ens locals i també de divulgació.

S'ha distribuït el material divulgatiu i formatiu que s'ha editat (guies de la fusta i biomassa,

quadern sobre les forests de propietat local, tríptics, llibrets amb codis de bones pràctiques...) i, en especial, el llibre *Breu història de les forests dels pobles de Catalunya*, editat el passat 2021 i que s'entrega de forma personalitzada als diferents ajuntaments i EMD membres d'ELFOCAT. El llibre també es troba disponible en format digital i de forma gratuïta a la web institucional.

Accions específiques

Diagnosi i dinamització tècnica personalitzada de l'estat de les forests de propietat local

El 2022 s'ha iniciat la primera fase de realització d'una diagnosi personalitzada als ens locals membres d'ELFOCAT, que beneficia una tercera part dels ens associats. Prèviament, es va definir el contingut de l'enquesta i l'operativa del projecte i, a través d'una empresa d'en-

ginyeria adjudicatària, s'està realitzant el treball de camp, que inclou obtenir informació sobre antecedents de gestió, planificació forestal, Catàleg d'Utilitat Pública, aprofitaments actuals, ocupacions, xarxa viària, riscos naturals i antròpics, productes forestals i destinació,

economia forestal local, altres aprofitaments i incidències destacables. Tot plegat ha de permetre una diagnosi particularitzada i també, com a sumatori, una diagnosi global que detecti àrees prioritàries on calguin accions concretes o polítiques de suport.

Promoció de la ramaderia extensiva a les forests comunals

A ELFOCAT s'ha seguit treballant en la línia plurianual de promoció de la ramaderia extensiva i, concretament, en el foment per a la creació de l'Aliança Pastoral Catalana, per agrupar ramaders, propietaris i especialistes en ramaderia extensiva. Aquest any s'ha treballat fonamentalment en el disseny i la composició d'aquesta entitat i s'han realitzat nombroses reunions de treball amb l'Administració i els agents del sector per concretar-ne l'estructura i el funcionament.

© Dolors Gibert

Elaboració de propostes tècniques sobre temes estratègics de gestió de les forests de propietat local

S'han definit diverses accions estratègiques per tal de dinamitzar el sector forestal local, i s'està treballant en el contingut tècnic per elaborar propostes concretes que es volen presentar, com a projectes d'actuació, als òrgans de govern d'ELFOCAT.

Concretament, aquest any 2022 s'ha treballat en informes i propostes tècniques sobre una possible xarxa de boscos madurs en forests de propietat local i les possibles bases per a un pacte per a la seva custòdia.

També sobre figures i instruments per a la promoció i el reconeixement de forests locals d'alt valor en la gestió sostenible i/o amb alt valor demostratiu, i en la creació d'instruments operatius de millora forestal i dasocràtics, per facilitar la coordinació d'accions publicoprivades als terrenys forestals d'un mateix municipi.

Assistència legal per a la defensa de la gestió forestal sostenible i dels drets del món local forestal

S'ha seguit posant a disposició dels associats un servei d'assistència legal per temes forestals i ambientals, i directament relacionats amb la defensa de les forests de propie-

tat local. També s'han treballat propostes de millora de l'estructura legal d'ELFOCAT i dels seus estatuts.

Activitat “Amics de les forests comunals” a les escoles de les entitats locals forestals

Ara fa uns anys va tenir lloc la primera edició de l'activitat promoguda per ELFOCAT i adreçada a les escoles “Amics de les forests comunals”. En aquell cas, es va dur a terme per diferents metodologies, com ara una col·laboració amb el Cos d'Agents Rurals, inclosa dins el catàleg d'accions pedagògiques que desenvolupa a les escoles.

Vist el gran interès que va tenir l'activitat, el 2022 ELFOCAT ha decidit tornar a promoure-la, en aquest cas mitjançant la contractació de dinamitzadors comarcals. Aquest any s'ha fet una prova pilot al Pallars Sobirà, que es preveu estendre –un cop s'hagi fet l'anàlisi del funcionament i, si escau, amb les corresponents millores i adaptacions– a la resta del territori de Catalunya.

En aquesta ocasió s'han realitzat nou actuacions i s'han atès 219 alumnes de les diferents escoles de la comarca, dels cicles inicial a superior de primària. Partint d'informació sobre els boscos, els seus usos i beneficis, o la seva titularitat, entre d'altres qüestions, s'ha volgut transmetre a l'alumnat que, com a ciutadans del municipi, són propietaris de boscos comunals i que és necessari gestionar-los de forma sostenible. Així, s'ha reflexionat sobre la protecció dels boscos, el seu aprofitament, o la importància de mantenir-ne la biodiversitat per garantir-ne una òptima conservació.

En finalitzar l'activitat pedagògica “Amics de les forests comunals” a les escoles, s'entrega als participants un diploma commemoratiu.

A la fotografia, els participants de l'escola La Closa d'Esterri d'Àneu, el 5 d'octubre de 2022.

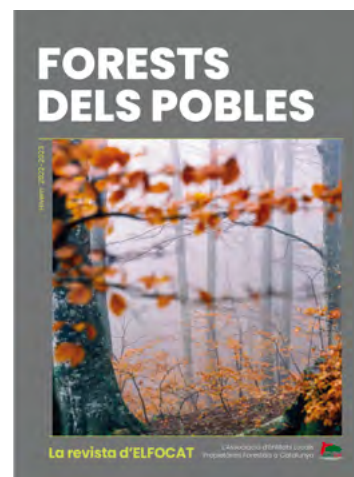

Edició de material divulgatiu sobre la gestió de les forests de propietat local

Des d'ELFOCAT s'ha creat la nova revista *Forests dels Pobles*, editada per a la seva distribució, principalment, en format PDF. La revista inclou, entre d'altres, entrevistes, el dossier (reportatge o tema tractat amb profunditat) sobre la ramaderia extensiva, articles institucionals d'informació als associats i un apartat amb informació bàsica sobre diverses forests de propietat local i la seva gestió, que s'anirà mantenint en números posteriors fins a cobrir el total de forests associades a ELFOCAT.

També s'ha encarregat la redacció i realització d'un llibre de format similar al que es

va editar l'any 2021 sobre la història de les forests dels pobles, centrat en la gestió de les forests dels pobles, i que vol divulgar de forma entenedora com es realitza la gestió de les forests de propietat local i que pertanyen al Catàleg de Forests d'Utilitat Pública.

Anàlisi de l'estat de la gestió de les forests

Un equip d'Entrearbres està realitzant visites a tot el territori català per tal de conèixer la situació actual i la problemàtica que es deriva de la gestió de les forests en diferents entitats municipals. ELFOCAT, la Secció de Boscos de la Generalitat i l'ACM són els promotors d'aquesta iniciativa, que vol analitzar la informació per trobar respostes i solucions adients a les diverses situacions que es plantegen.

CatForest: l'eina per conèixer el Producte Forestal Catalunya

CATFOREST - producte forestal de Catalunya (<https://catforest.cat/>) és una iniciativa del sector forestal català amb la finalitat de permetre a prescriptors, consumidors i la societat en general identificar els productes forestals dels boscos de Catalunya en el mercat, amb garantia de sostenibilitat (gestió forestal sostenible), proximitat (Origen català - Boscos de Catalunya) i qualitat (estàndards de qualitat).

Accions amb relació a la FECOF

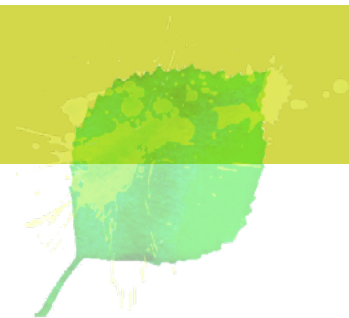
Fotografies de la darrera Assemblea General FECOF22 a València, relatives a la visita de camp a forests de propietat local situades a la comarca de la Canal de Navarrés (València), i el transcurs de la reunió.

En el marc de l'activitat internacional, ELFOCAT ostenta la vicepresidència de la FECOF (Federació Europea d'Associacions de Municipis Forestals), on és membre de ple dret i actiu en la defensa dels interessos del món local forestal europeu. Durant aquest 2022 s'ha mantingut un contacte constant entre els associats per tal de treballar propostes relacionades amb la seva activitat: en aquest sentit, s'han redactat posicionaments en temes estratègics forestals i s'ha col·laborat en

diverses taules de treball sobre la gestió forestal comunal.

Una de les activitats destacades ha estat la participació a l'Assemblea General FECOF22, que va tenir lloc a València (País Valencià, Espanya) l'octubre de 2022, en la qual es van tractar temes com ara la gestió forestal de zones d'ús paisatgístic i social, o la defensa contra els incendis forestals, a més d'altres relacionats amb la política forestal europea.

L'article

El suport a la gestió local

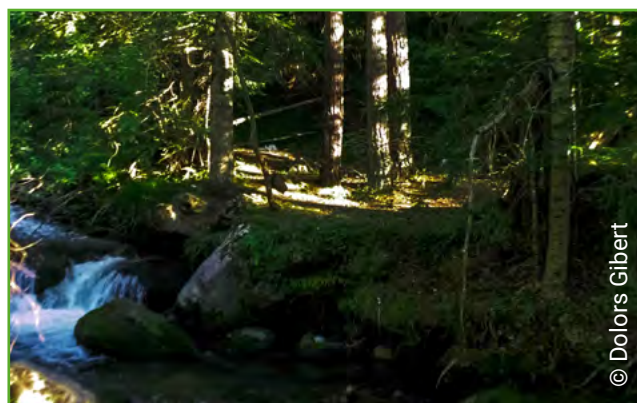
Sobre la gestió forestal a Catalunya i els serveis de la Fundació Municipalista d'Impuls Territorial (FMIT), de l'Associació Catalana de Municipis (ACM), als ens locals amb superfície forestal. Actualment l'ACM és l'associació municipalista més representativa dels ens locals catalans i, fruit del conveni vigent entre aquest ens, l'FMIT i ELFOCAT, s'ha començat a treballar de forma coordinada en algunes accions de dinamització de les forests de propietat local.

Com és sabut, Catalunya és una de les regions europees amb més massa boscosa: en total, dos milions d'hectàrees forestals, la majoria de les quals són de propietat privada. No obstant això, el 16% del total de superfície forestal és propietat d'entitats municipals (municipis o entitats municipals descentralitzades), fet que representa una de cada cinc hectàrees forestals. Aquest percentatge s'enfila fins al 20% si s'hi sumen els boscos propietat de la Generalitat de Catalunya i de les diputacions provincials (vegeu la imatge de la pàgina següent).

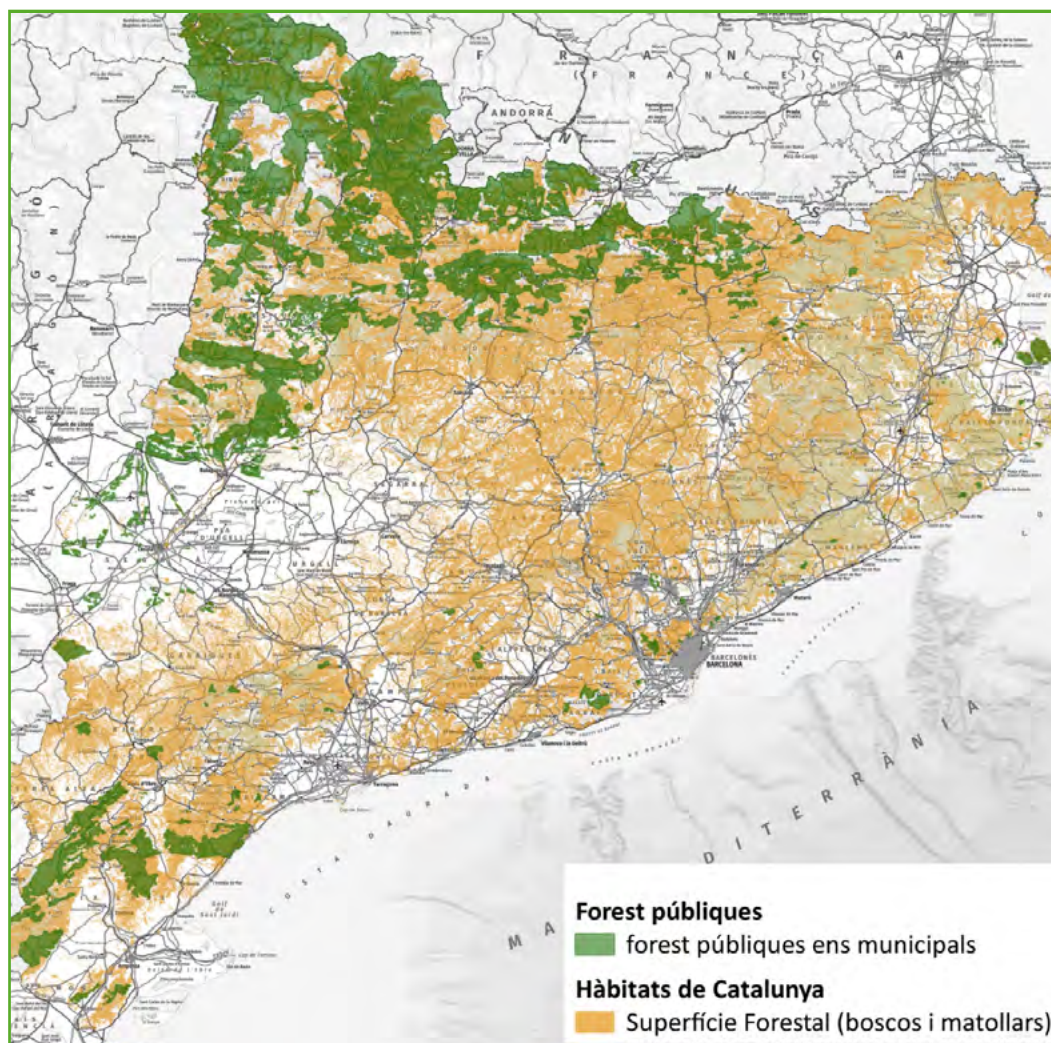
- **Eix 1.** Els impactes del canvi global en els ecosistemes forestals i la gestió d'aquests canvis.
- **Eix 2.** La gestió forestal en un entorn on es promourà la bioeconomia circular. S'hi inclou el rol de les energies renovables.
- **Eix 3.** La protecció de la biodiversitat a través de la gestió dels boscos.
- **Eix 4.** La multifuncionalitat dels boscos com a proveïdors de matèries, beneficis socials i serveis ecosistèmics.

Eixos de l'Agenda Forestal de Catalunya 2020-2025

L'Agenda Forestal de Catalunya 2020-2025 ha avaluat aquelles mesures de caràcter estructural que el sector forestal de Catalunya necessita per millorar i prosperar. L'objectiu és determinar el full de ruta de les polítiques forestals a Catalunya i crear un punt de partida comú per al futur del sector amb tots els agents implicats. Per aquest motiu, s'estableixen quatre eixos principals:

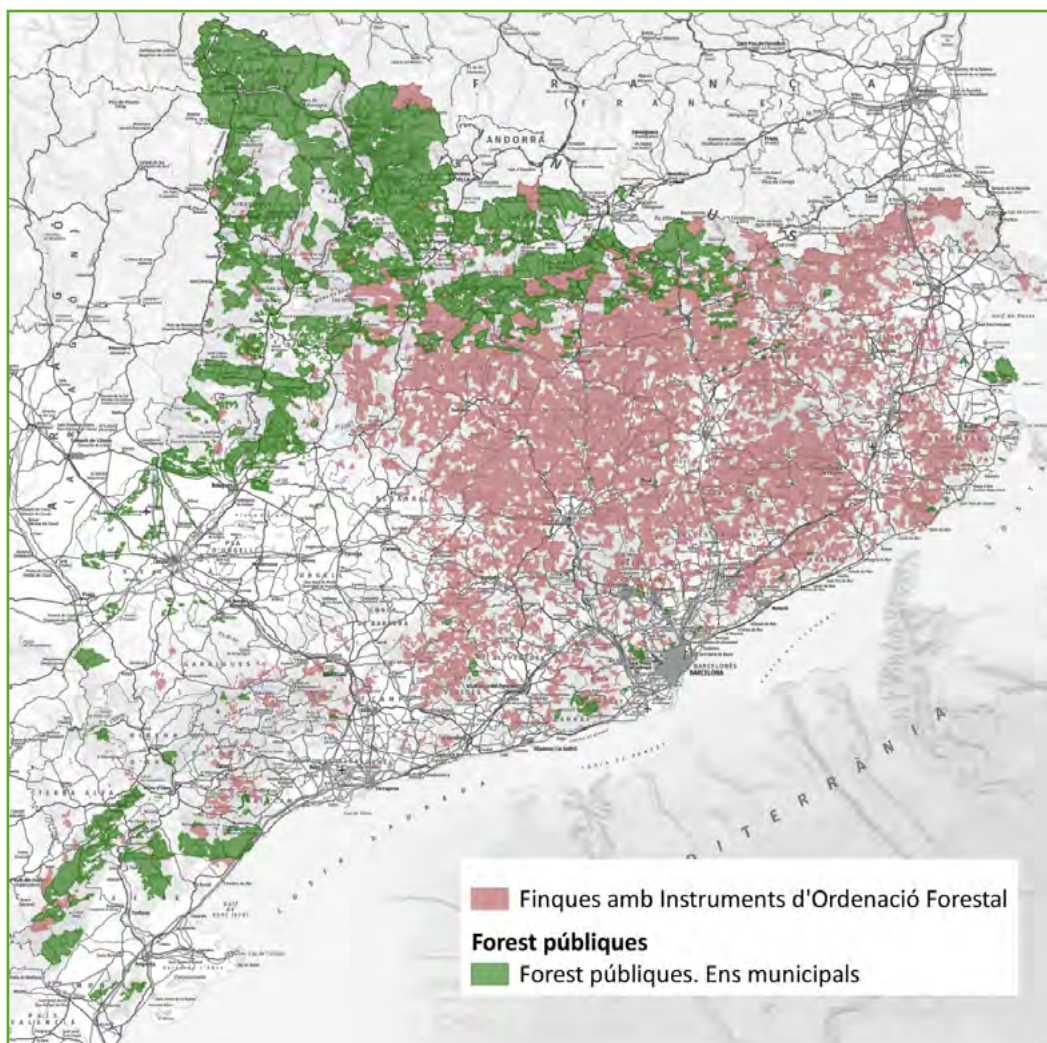
© Dolors Gibert

Tant des de l'Administració general com des de les administracions locals i diverses associacions, es considera que la superfície forestal de Catalunya forma part de la infraestructura verda del país, com a espai multifuncional que dona cabuda a funcions ecosistèmiques, funcions productives, de gaudi, de matriu connectora i de conservació de la biodiversitat. Pel que fa a la **gestió forestal, és clau** per a l'estructura d'un país del segle XXI en què el seu territori, i en concret la seva superfície forestal, s'adapta i és proactiu en la mitigació dels efectes del canvi climàtic (grans incendis, sequeres extremes, grans inundacions puntuals, variacions en els ecosistemes i en la seva biodiversitat...). Alhora, també ha de permetre generar activitat eco-

nòmica, possiblement basada en una economia biocircular que permeti fixar llocs de treball allunyats de les grans conurbacions urbanes del país, però també que ajudi a conservar la biodiversitat dels boscos i fomenti el gaudi de la natura i la seva conservació, tot generant riquesa per al país. Totes aquestes idees tenen cabuda en els eixos estratègics de l'Agenda Forestal, conjuntament amb la normativa sectorial forestal de Catalunya.

Actualment, la planificació forestal a Catalunya es regula per la Llei 6/1988, de 30 de març, forestal de Catalunya, que estableix que totes les forests, incloent-hi les públiques, han de disposar d'un projecte d'ordenació forestal o d'un altre instrument de gestió equivalent,

Finques amb Instruments d'Ordenació Forestal, de l'any 2018.

regulat a través de l'Ordre ARP/122/2017, de 13 de juny, per la qual es regulen els instruments d'ordenació forestal (vegeu la imatge superior).

El paper d'ELFOCAT

A Catalunya, un total de 194 municipis tenen propietat forestal local, amb una mitjana de 1.800 hectàrees de superfície cadascun. En total, doncs, unes 365.726 hectàrees dels boscos de Catalunya són de titularitat municipal, i d'aquestes, 222.203 hectàrees pertanyen a socis d'ELFOCAT.

ELFOCAT dona suport als seus socis representant i defensant-ne els interessos davant

la resta d'administracions, però sobretot potenciant la millora en l'acció forestal als boscos d'aquests associats, coordinant polítiques de gestió forestal i potenciant els productes forestals (producció i mercats de venda), entre altres serveis.

L'associació té com a objectiu la promoció de legislació i ajuts que beneficien la gestió dels boscos propietat d'ens locals i la coordinació de polítiques de gestió forestal comunes i compartides.

En aquest sentit, ELFOCAT i l'Associació Catalana de Municipis (ACM) han signat un conveni per unir esforços i compartir sinergies per potenciar la defensa dels municipis amb

responsabilitats en gestió forestal (vegeu la pàgina 8 d'aquesta revista).

La Fundació Municipalista d'Impuls Territorial

Dins l'ACM, s'ha creat la Fundació Municipalista d'Impuls Territorial (FMIT), amb l'objectiu d'assessorar i millorar la gestió d'aspectes relacionats amb el territori, l'urbanisme i el medi ambient. L'FMIT pretén incentivar i millorar la gestió local per al reconeixement d'un territori divers i donar-hi suport; crear un espai de reflexió i pensament del territori amb les administracions amb la voluntat de potenciar la transversalitat, i actuar com a altaveu municipalista en la dinamització d'un territori avançat des de l'equitat i la sostenibilitat.

D'aquesta manera, des de l'FMIT es vol donar suport als ens locals per facilitar la gestió forestal d'acord amb el marc normatiu forestal i el compliment dels eixos de l'Agenda Forestal de Catalunya, oferint serveis per a la contractació dels instruments d'ordenació forestal que especifica la legislació vigent, a través d'acords marc que permetin les contractaci-

ons directes d'aquests treballs. Així mateix, també ofereix serveis d'assessorament i estudis previs per facilitar actuacions que promoguin la millora de la gestió forestal als municipis.

En aquest sentit, alguns dels estudis previs que s'ofereixen són, per exemple, estudis per avaluar la necessitat de redacció d'instruments d'ordenació forestal i de plans de prevenció d'incendi forestal, estudis de caracterització de boscos per avaluar quins poden tenir interès per la seva explotació econòmica i quins cal preservar per la seva biodiversitat i connectivitat ecològica, i estudis d'aprofitament de recursos i matèries primeres forestals (fusta, bolets, pinyes, serveis ecosistèmics, ús social...). També s'ofereix assessorament amb relació a la prevenció d'incendis, sobretot en les franges perimetrals d'urbanitzacions, però també al seu interior, a les finques privades (que esdevenen un dels grans problemes en la gestió i la protecció de les urbanitzacions en els incendis forestals).

Sense perdre de vista l'economia dels municipis i la necessitat de regular i gestionar els boscos comunals, cal recordar que la Generalitat cada any ofereix un seguit d'ajuts per tal de millorar la gestió forestal dels boscos de titularitat pública: es tracta d'ajuts per portar a terme una gestió forestal sostenible, per a la redacció i la revisió dels instruments d'ordenació forestal, la xarxa viària per a la gestió dels boscos, les actuacions silvícoles de millora i generació de cicles ecosistèmics i la prevenció d'incendis forestals i restauració del potencial forestal, sempre amb relació a les finques de titularitat pública. 🌱

**Des de l'FMIT
es vol donar suport
als ens locals per facilitar
la gestió forestal
d'acord amb el marc
normatiu forestal
i el compliment
dels eixos de l'Agenda
Forestal de Catalunya.**

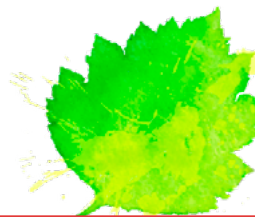
Sergi Penedès
Fundació Municipalista
d'Impuls Territorial (FMIT)
Associació Catalana de Municipis (ACM)

L'entrevista

Martí Riera Rovira, PRESIDENT D'ELFOCAT I ALCALDE DE COLL DE NARGÓ

“La màxima ‘la unió fa la força’ pren tot el sentit a ELFOCAT, en tant que aquesta unió conforma un clúster molt particular de propietat pública que el fa suficientment potent com per ser present en tot allò que afecta el món forestal.”

ELFOCAT, l'Associació d'Entitats Locals Propietàries Forestals a Catalunya, agrupa els ens locals públics amb patrimoni forestal o amb gran vinculació amb el sector forestal de Catalunya. Actualment, quina és la quantitat de municipis propietaris de boscos al nostre país?

A Catalunya hi ha prop de 200 municipis propietaris de boscos (concretament, 194), que acumulen un total de 365.727 hectàrees de propietat forestal. Això es tradueix, doncs, en més d'un 18% de tota la nostra superfície forestal.

D'entre tots aquests municipis, quants ens formen part d'ELFOCAT?

Ara com ara comptem amb un total de 98 membres, que representen una superfície de 224.423 hectàrees, de les 365.727 de què parlàvem, és a dir, suposen un 61,30% d'aquest total.

Els municipis s'han consolidat com a actors essencials en la gestió forestal a Catalunya, tant per la propietat que representen com pel seu caràcter d'administració pública amb competències forestals en l'àmbit local. Com es tradueix, aquest paper cabdal, en la citada gestió, i quines repercussions econòmiques se'n deriven?

El paper “cabdal” de la propietat forestal pública prové de l'especificitat dels ens com

a propietaris (igual que succeeix en la propietat privada)..., però amb la particularitat que ho són d'un bé públic. Això ens fa ser singulars en tot allò que afecta el món forestal o hi pertany però, a més, com a conseqüència, estem presents en òrgans tant de la Generalitat com de l'àmbit privat, i en les institucions municipalistes.

La reactivació del món forestal en el marc que s'impulsa des de fa un temps –la gestió sostenible i eficaç dels boscos, la seva ordenació i regulació i l'aprofitament del subproducte, iniciatives com ara la silvipastura, la fabricació de fusta laminada encreuada o CLT, la implantació del disseny constructiu sostenible i autosuportable, les certificacions de producte...– són accions que valoritzen i dignifiquen finalment la fusta dels nostres boscos, fet que comporta un augment de la valoració econòmica del rendiment forestal, en el nostre cas, públic.

I amb relació a la protecció dels espais naturals i la biodiversitat dels terrenys forestals?

Juguem un paper important en la valoració de la implementació dels diferents projectes, en el sentit de la seva oportunitat i/o especificitat, a fi que siguin compatibles amb la gestió i l'explotació de la propietat pública forestal. Cal recordar que en moltes entitats municipals descentralitzades (EMD) el rendiment dels seus boscos representa una part fonamental dels seus ingressos, i que les prohibicions derivades d'algunes regulacions lesionen aquesta font d'ingrés, cosa que, indubtablement, creiem que ha de ser compensada d'una manera justa.

Per què creieu que és important que els ens locals públics amb patrimoni forestal o amb gran vinculació amb el sector formin part d'ELFOCAT? En què repercuteix, aquesta unió d'esforços?

La màxima "la unió fa la força" pren tot el sentit a ELFOCAT, en tant que aquesta unió conforma un clúster molt particular de propietat pública que el fa suficientment potent com per ser present en tot allò que afecta el món forestal. Això comporta, per a tots els associats, comptar amb el suport del 20% del bosc total del nostre país, i un tracte de tu a tu amb TOTS els ens del sector, tant nacionals com europeus.

Quins són els principals objectius d'ELFOCAT i quines han estat les principals fites que ha aconseguit l'entitat, els darrers anys, amb relació a aquestes propostes?

Els objectius es basen a millorar l'acció forestal als boscos de propietat d'ens locals i als municipis desenvolupant línies de treball concretes: implicar els governs locals en la gestió i en la política forestal local i nacional; realitzar una estratègia de massís i de regió, davant les institucions i les organitzacions europees i euromediterrànies; representar i defensar els interessos dels ens locals

titulars de boscos davant la resta d'administracions i de la societat, i, finalment, promoure qualsevol altra activitat que beneficiï la situació i el rendiment dels boscos dels ens locals i contribueixi a la seva conservació i utilitat.

Sens dubte, la primera i més important fita assolida ha estat la revitalització de la mateixa Associació, creant el múscul necessari per esdevenir una veu prioritària en el món forestal com a propietat pública. Això ha permès acords de col·laboració amb la majoria d'entitats públiques i privades del sector forestal i administratiu públic del país i d'Europa.

El mes de febrer de 2022 es va signar un protocol de col·laboració amb l'Associació Catalana de Municipis i Comarques (ACM) per protegir i promoure els interessos dels ens locals en tot allò relacionat amb la propietat i la gestió forestal. Quins han estat els eixos d'aquest acord i quins beneficis se'n deriven?

L'eix principal és la decisió compartida que l'ACM, com a entitat aglutinadora de la quasi totalitat dels municipis de Catalunya, consideri ELFOCAT com "la veu municipal del bosc públic".

El fet es tradueix, a la pràctica, en la presència mútua en els consells de les dues entitats i en la possibilitat de beneficiar-se dels projectes dels uns i els altres, de tal manera que, per mitjà de la recent creada Fundació Municipalista d'Impuls Territorial, s'ofereixen un seguit de serveis amb la participació d'ambdues associacions.

Amb relació a la gestió i l'acció forestal als boscos de propietat dels ens locals i municipis a Catalunya, quins són els grans temes pendents de millorar?

La principal qüestió que cal millorar és conscienciar que, sense gestió sostenible, eficaç i efectiva, no hi ha futur forestal, i aquí malauradament hi cap tot: prevenció d'incendis, gestió natural del sotabosc, plans d'aprofitament i de gestió ben elaborats i executats, valorització del producte i del subproducte fustaner...

Altrament, per dur a terme aquesta gestió fan falta els mitjans necessaris, i malauradament es pateix una alarmant manca tradicional d'inversió que està costant molt de corregir.

I pel que fa a la política forestal nacional, a què afecta directament aquesta gestió?

Com ja he comentat, en general hi ha una falta d'inversió important, tot i els esforços dels darrers temps. És necessari fixar una visió del tema VITAL perquè hi hagi futur. VITAL, de vida: una vida al bosc de segles i segles al món rural que es va anar abandonant i que ara, en temps de canvi climàtic i de punt crític del sistema (precisament, vital, de la humanitat), esdevé clau perquè hi hagi un

Aprentent gestió forestal en el marc de l'assemblea de la FECOF Europea del 2022, de la qual ELFOCAT ostenta la vicepresidència, a València.

futur sostenible. Per tant, a més de plans, ordenacions, projectes que hi han de ser..., falten mitjans i fons en gran quantia. O podem trobar-nos un mal dia que, amb un incendi de sisena generació, ens quedem sense res a gestionar. I atenció a les conseqüències: adeu a l'economia verda i circular, adeu a la fixació de noves generacions al món rural, adeu a part del sector primari... En definitiva, un panorama al qual no ens podem arriscar de cap manera.

ELFOCAT compta amb diversos col·laboradors. Què impliquen per a l'entitat, aquests vincles i suports?

Tenim la col·laboració del Centre Tecnològic Forestal de Catalunya, i som membres de FECOF, la Federació d'Associacions Municipals Forestals Europees, el Catforest (Producte Forestal Catalunya), EnsCAT (Ens Català Sol·licitant de la Certificació Forestal) i el Clúster Biomassa Catalunya. També comptem amb el suport de la Generalitat de

Catalunya, la Diputació de Barcelona, la Diputació de Lleida i la Diputació de Girona.

Aquests vincles, aquesta recerca de sinergies entre tots els actors del sector, són una de les raons de ser de la nostra Associació. Ocupem un lloc d'igual a igual en el sector gràcies a la interrelació amb totes aquestes entitats i associacions, fet que ens permet ésser actors i no espectadors en la presa de decisions que han de moure el nostre món forestal.

Quins són els grans propòsits d'ELFOCAT, amb vista al futur?

La consolidació de l'Associació amb l'augment de socis i l'enfortiment de l'estructura és la primera fita, importantíssima, que cal aconseguir. Alhora, seguirem treballant i desenvolupant projectes ja endegats i que cal estendre al llarg de tot el territori, com ara:

- La valoració, l'anàlisi i la diagnosi de la situació vers la forest de cadascun dels associats.
- La realització al territori del nostre programa escolar sobre el bosc públic, que s'ha endegat amb gran èxit en la prova pilot.
- La consolidació del servei d'assessoria legal especialitzada en tema forestal per als associats.
- El programa de localització de bosc públic no comunal o d'utilitat pública (UP) als municipis socis.
- L'aproximació dels diferents estudis al bosc d'àrea metropolitana en col·laboració amb l'AMB.

I, com aquestes, altres iniciatives que sorgeixin de la nostra activitat en bé del món forestal, i que anualment queden recollides en els plans d'actuació. 🌱

Jornada de Bioeconomia a Lleida

L'article

FECOF, la Federació Europea d'Associacions de Municipis Forestals

La FECOF és la Federació Europea d'organitzacions que representen els municipis amb patrimoni forestal (i altres autoritats locals) als països europeus.

La FECOF va ser fundada l'any 1990 a Estrasburg (Parlament Europeu) per organitzacions de municipis forestals franceses i alemanyes, al mateix temps que s'iniciava el recorregut de la Conferència Ministerial sobre la Protecció dels Boscos a Europa,* per iniciativa de França i Finlàndia. Els membres fundadors van ser l'FNCOFOR (Federació Francesa de Boscos Comuns) i, per part alemanya, el Gemeinsamer Forstausschuss Deutscher Kommunalwald (Comitè Forestal Comú del Bosc Municipal Alemany).

El context

La gestió sostenible dels recursos forestals es basa en la consideració de la multifuncionalitat dels boscos. La implementació d'aquests principis requereix la implicació de

* La Conferència Ministerial sobre la Protecció dels Boscos a Europa és un punt de trobada en què cooperen els ministeris responsables dels boscos de 46 països europeus i la Comunitat Europea. S'hi tracten els problemes forestals des d'un àmbit d'alta política i rellevància social. La Conferència emet recomanacions a favor de la protecció i la gestió sostenible dels boscos a Europa.

FECOF

FECOF a l'European Forestry House

Rue de Luxembourg, 66
1000 Brussel·les
Bèlgica
fecof@gstbrp.de
<http://www.fecof.eu/fecof/en/>

FECOF a l'oficina nacional d'Alemanya

Gemeinde- und Städtebund
Rheinland-Pfalz
Deutschhausplatz 1
55116 Mainz
Alemanya
Tel.: +49 6131 2398165
fhackelboerger@gstbrp.de

FECOF a l'oficina nacional de França

Fédération nationale des Communes forestières
13, rue du général Bertrand
75007 París
França
Tel.: +33 1 45 67 47 98
federation@communesforestieres.org

personal forestal qualificat en grans àrees forestals i, principalment, un intercanvi permanent d'experiències amb l'objectiu d'harmonitzar els interessos sovint conflictius de les zones forestals.

Els municipis amb patrimoni forestal compleixen aquests requisits a fons. Són espais en què es desenvolupen debats amb base democràtica amb l'objectiu de definir opcions silvícoles respectuoses amb el patrimoni forestal. També proporcionen una custòdia real de les àrees afectades, integrant les dimensions ambiental, econòmica, social i cultural. Totes aquestes dimensions es reconeixen com a necessàries per a un bosc realment proper a les persones.

Els temps, el clima, canvien ràpidament, i els boscos també: el patró de propietat municipal s'hi adapta i està ben preparat per acompanyar aquests canvis valorant aquest recurs generador d'ocupació i de creixement econòmic, sense danyar un entorn de valor incalculable.

Qui la forma

Des de l'adopció de l'European Municipal Woodland Charter, l'any 1992, a Trente), la porta de la FECOF està oberta a organitzacions nacionals o regionals que comparteixen els valors comuns de la Carta, des de l'Europa occidental fins a l'oriental.

Amb una superfície de més de 20 milions d'hectàrees, el bosc municipal és el tercer tipus de propietat forestal de la Unió Europea, després dels boscos privats i estatals. En molts estats, la proporció del bosc comunal supera el 15% (Bèlgica, Bulgària, República Txeca, França, Alemanya, Itàlia, Luxemburg, Eslovàquia, Espanya, Suècia...).

Amb més de 20 milions d'hectàrees, el bosc municipal és el tercer tipus de propietat forestal de la Unió Europea, després dels boscos privats i estatals.

Actualment, la FECOF comprèn les seccions nacionals dels estats i regions membres de França, Alemanya, Itàlia, República Txeca, Bulgària, Espanya i Catalunya, totes elles caracteritzades per un gran percentatge de boscos municipals. Per unir-s'hi, es pot fer una afiliació nacional o participar-hi com a organització especial.

La FECOF, propera a les institucions europees, està representada en els òrgans rellevants per a la gestió forestal i col·labora estreta-

ment amb altres associacions forestals. Els objectius de la FECOF són:

- Seguiment dels processos de presa de decisions europeus relacionats amb els boscos i el sector forestal per tal de representar la veu de les autoritats locals amb patrimoni forestal i de trobar solucions a tot Europa.
- Enfortiment de la cooperació i dels intercanvis entre els seus membres per tal de promoure les bones pràctiques dels municipis amb patrimoni forestal, com a responsables d'una gestió forestal sostenible que contribueixi al desenvolupament local.

Pel que fa a l'organització, l'encapçala un comitè que és elegit per l'Assemblea General per un període de cinc anys. El comitè està format per un president, diversos vicepresidents i el tesorero. El dia a dia és a càrrec dels assessors tècnics, amb funcions executives.

Les polítiques europees

D'acord amb el Tractat de Lisboa, la política forestal és un dels pocs àmbits polítics que roman sota la responsabilitat dels estats membres, segons el principi de subsidiarietat.

D'acord amb el Tractat de Lisboa, la política forestal és un dels pocs àmbits polítics que roman sota la responsabilitat dels estats membres, segons el principi de subsidiarietat.

No obstant això, nombroses àrees polítiques tracten inevitablement qüestions forestals i de gestió forestal. Per tant, tenen efectes indirectes sobre les activitats sobre el terreny dels agents forestals i les responsabilitats de les autoritats locals en aquesta matèria.

La FECOF fa un seguiment de les iniciatives relacionades amb els boscos i el sector forestal, i actua davant les institucions europees que formen part del procés de presa de decisions:

- La Comissió Europea i, especialment, les seves direccions generals d'Agricultura, Medi Ambient, Clima i Energia.
- El Comitè Forestal Permanent, format per representants dels estats membres encarregats de les polítiques forestals, que assessoren la Comissió.
- El Parlament i el seu Comitè, intergrups que treballen en àmbits relacionats amb els boscos i el sector forestal (desenvolupament agrícola i rural, medi ambient, canvi climàtic i energia, transport, comerç...).
- El Comitè de la Regió. 🌱

Informació extreta de la [pàgina web institucional de la FECOF](#)

La ramaderia extensiva

L'Aliança Pastoral Catalana, una proposta de governança per a la ramaderia extensiva

La ramaderia extensiva i els sistemes pastorals són clau per mantenir territoris equilibrats des d'un punt de vista social, ecològic i econòmic. Per potenciar-los i enfortir-los cal disposar de serveis pastorals o d'extensió agrària especialitzats que integrin el sector primari, l'Administració pública i els equips de recerca.

Aquests serveis treballen per estructurar i autoorganitzar el sector, incentivant la política, la formació i la recerca necessària per afrontar millor els reptes i les problemàtiques comunes que l'afecten. En aquest sentit, alguns símptomes dels desequilibris actuals dels sistemes pastorals –a casa nostra, estretament vinculats als forestals– són la proliferació d'incendis forestals o la vulnerabilitat de les explotacions ramaderes, tant al mercat com a les polítiques.

En diferents països d'Europa hi ha, des de fa dècades, organitzacions consolidades que desenvolupen aquesta tasca. Per cobrir la llacuna al país, des de la cooperativa Pascuum vam iniciar el 2019 un procés participatiu amb el sector. Es va contac-

tar amb una trentena d'organitzacions del conjunt del territori i es van debatre els punts estratègics a abordar, les línies de treball prioritàries, les característiques de l'organització, la forma jurídica, el finançament, la representativitat i la governança.

Els referents

Per tal d'explorar models de referència, el 2021 vam dirigir un treball de recerca a la Universitat de Lleida, on es van localitzar, descriure i comparar l'estructura, les funcions i la fórmula de finançament que utilitzen organitzacions dels països de la UE per desenvolupar la seva activitat. En paral·lel, s'havia constituït un Grup Promotor, amb ELFOCAT

Sessions de treball, a la imatge superior i inferior

© Dolors Gibert

entre els integrants, per conduir el procés de constitució i d'aliances amb l'Administració.

Els serveis pastorals francesos van destacar com els més complets –i més complexos– en la integració de la col·laboració públicoprivada, ja que tots els grups de membres d'un sector es troben representats als seus consells administratius. Aquesta estructura és

la que s'adapta millor a la realitat catalana, ja que, com veurem, l'Aliança Pastoral aglutina un sector transversal.

La proposta d'estructura

L'Aliança Pastoral es proposa com un **centre especialitzat en ramaderia extensiva** que

sorgeix a Catalunya fruit de la col·laboració entre el sector de la ramaderia extensiva, diferents equips científicotècnics, el tercer sector i l'Administració pública.

Sorgeix de la necessitat d'involucrar tots els actors que participen del pastoralisme i de cooperar, amb la finalitat de governar, gestionar i innovar la seva complexitat de forma transversal i democràtica. També, de la necessitat de protegir els beneficis que el pastoralisme aporta a la societat i al medi ambient, fruit de llacunes de regulació i protecció específica, de reconeixement institucional, i de distinció i informació al consumidor.

Els **fins**, per assegurar els molts beneficis derivats dels sistemes pastorals i la ramaderia extensiva, són:

- **l'autoorganització** del sector,
- **la interlocució** estable amb les administracions públiques,
- **la concepció** i l'aplicació pràctica de **programes** transversals de suport **que estructurin el sector** davant les vulnerabilitats,
- **el desenvolupament d'eines** i la identificació de les **millors pràctiques**,
- la col·laboració en el desenvolupament de **noves polítiques** que assegurin que els béns i els serveis derivats dels sistemes pastorals siguin sostenibles,
- la promoció de la **recerca multidisciplinària** en ciència pastoral per crear un cos de coneixement adaptat als nous reptes.

L'Aliança Pastoral **reuneix l'expertesa** dels ramaders, la universitat, els centres de recerca i els tècnics de diferents disciplines i administracions, vinculats al desenvolupament, la re-

L'Aliança Pastoral es proposa com l'òrgan català de governança que serveixi de nexa principal de cooperació entre l'Administració pública i el múltiple col·lectiu del sector ramader en extensiu.

cerca, la innovació i la formació agroalimentària, ambiental, sanitària, social i econòmica.

Per tant, l'Aliança Pastoral es proposa com **l'òrgan català de governança** que serveixi de **nexa principal de cooperació entre l'Administració pública i el múltiple col·lectiu del sector ramader en extensiu**. L'Aliança Pastoral es caracteritza per la diversitat sectorial i territorial: reuneix representants d'associacions i federacions, dels sectors ramaders, forestals privats i públics, de la prevenció i defensa del foc, de la conservació de la natura, administracions públiques, gestors d'espais naturals, universitats i centres de recerca.

Des del Grup Promotor s'ha optat per una estructura jurídica de caràcter associatiu, publicocivil i d'apoderament dels membres; una associació de segon nivell amb socis de personalitat jurídica, sense ànim de lucre i a declarar d'utilitat pública. Es proposa com una organització col·legiada, en què la presidència és designada per representants dels ramaders (figura 1, a la següent pàgina). 🌱

Ferran Pauné
Universitat de Vic i Pascuum SCCL

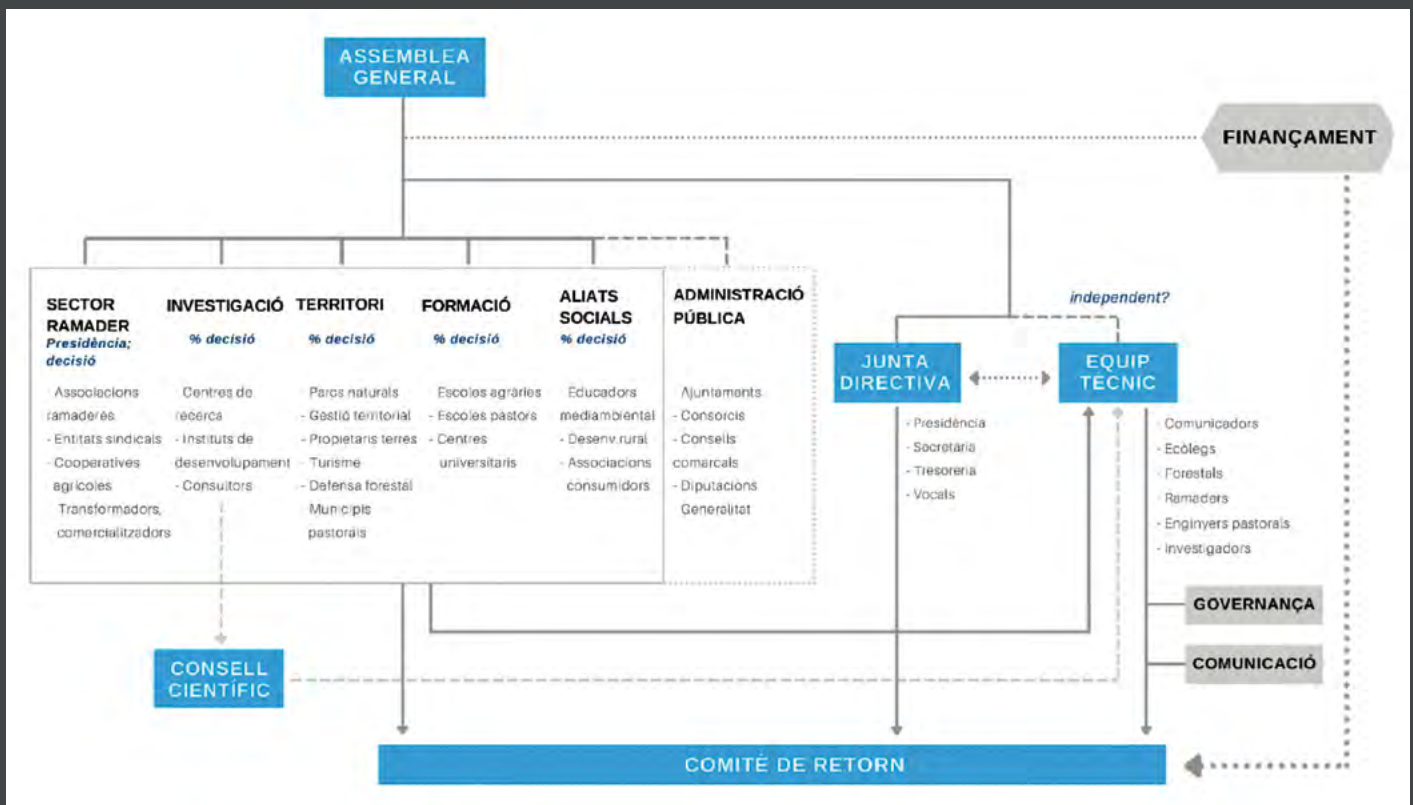

Figura 1. Organigrama proposat de l'Aliança Pastoral d'acord amb referents d'altres països europeus.

La ramaderia extensiva

Presentat el Pla estratègic de la ramaderia extensiva de Catalunya (PEREC) 2021-2030

El Pla preveu millorar la situació de la ramaderia extensiva i semiintensiva en un termini de deu anys, atenent que, per la seva significació territorial, social i mediambiental, aquest ha de ser un sector estratègic a Catalunya.

Fomentar models per potenciar els serveis ambientals que genera la ramaderia extensiva és una de les mesures que preveu el Pla estratègic de la ramaderia extensiva de Catalunya (PEREC) 2021-2030, presentat el passat 26 d'octubre a Ripoll. Segons la consellera d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural, Teresa Jordà i Roura, el Pla "neix de la necessitat de millorar el sector de la ramaderia extensiva en un moment en què travessa profundes dificultats, i de la voluntat de contribuir a posar en valor els notables serveis ecosistèmics i socials que presta al territori". En aquest sentit, es preveu "impulsar contractes per ramats que pasturin amb finalitats de prevenció d'incendis i millora de la biodiversitat. Seran pagaments per serveis ambientals, un instrument innovador reclamat durant anys pel sector primari i mediambiental a Catalunya".

Un nou model que valoritza la prevenció d'incendis i la biodiversitat

El Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural impulsarà un nou model que, per primera vegada al país, posa en valor la prevenció d'incendis i la biodiversitat de manera prioritària. La idea és que es puguin crear ramats que tinguin per objecte oferir el servei de manteniment d'espais oberts i espais amb baixa càrrega de combustible i, per tant, principalment actuaran amb finalitats de prevenció d'incendis i de millora de la biodiversitat. Aquest nou model s'implementarà en zones del litoral i prelitoral de Catalunya amb més perill d'incendi i en espais naturals protegits.

Fins ara alguns ramats a Catalunya contribuïen al manteniment dels treballs de gestió

**Acció Climàtica
impulsarà contractes
per ramats que pasturin
amb finalitats de prevenció
d'incendis i millora de
la biodiversitat.**

forestal realitzats mecànicament en zones amb perill d'incendi, i el pasturatge representava per al ramader una activitat complementària a la seva activitat habitual de producció de carn, llet o elaboració de formatges. La nova iniciativa serà finançada pel Departament d'Acció Climàtica, i està pensada per oferir als ramaders un nou model de negoci, amb el manteniment d'ecosistemes clau per a la prevenció d'incendis i la conservació de la biodiversitat. Alhora, la presència continuada d'aquests ramats en aquests espais pot esdevenir una bona oportunitat per fixar persones en l'àmbit rural i enfortir l'economia ramadera extensiva.

**Els beneficis ambientals
de la ramaderia**

La ramaderia extensiva té un paper molt significatiu com a activitat socioeconòmica vertebradora d'un territori al qual aporta serveis alimentaris, ecosistèmics i de protecció civil. A més, pot jugar un paper rellevant per recuperar un paisatge heterogeni, de mosaic forestal amb zones de bosc amb àrees cultivades i pasturades, que a més de proporcionar biodiversitat sigui més resistent a la propaga-

© Dolors Gibert

ció de les flames. Aporta una sèrie de beneficis territorials i de sostenibilitat ambiental i és clau per potenciar i accelerar els cicles de la matèria orgànica, és a dir, perquè és un clar exemple d'economia circular i perquè a través de les pastures té un paper importantíssim en la captació i la fixació del CO₂ de l'atmosfera.

69 mesures concretes per millorar la situació de la ramaderia extensiva

L'elaboració del Pla de ramaderia extensiva de Catalunya ha permès fer una radiografia exhaustiva de l'estat i la tendència de la ramaderia extensiva a Catalunya i exposa els reptes i les problemàtiques amb una proposta d'actuació de 69 mesures que han de permetre millorar la seva situació en un termini de deu anys.

A partir d'un procés participatiu que ha durat tres mesos arreu de Catalunya, i en què han participat 247 persones (52% del sector ramader, 29% de l'Administració, 5% de recerca i 14% d'altres), s'han treballat eixos de treball com la producció ramadera mateixa, però també la cadena de valor i la gestió del

La consellera Teresa Jordà en un moment de la presentació del Pla de ramaderia extensiva de Catalunya.

El Pla exposa els reptes i les problemàtiques amb una proposta d'actuació de 69 mesures que han de permetre millorar la seva situació en un termini de deu anys.

territori sempre amb un model de governança i participació i amb una generació de coneixement i innovació constant. Precisament en aquest sentit, s'ha previst una presentació del Pla amb els diferents actors que interpel·la, en el qual s'haurà de definir l'òrgan de governança que ha de vetllar pel seu seguiment i compliment.

Registre de terres en desús i potenciació dels petits escorxadors

Tot i que el Pla haurà de desplegar progressivament totes les mesures que s'hi han previst, des del Departament d'Acció Climàtica, Alimentació i Agenda Rural ja s'han portat a terme iniciatives per afavorir i millorar la ramaderia extensiva.

Algunes mesures que ja s'estan implementant són de convivència amb la fauna salvatge, com ara la posada en marxa dels plans de prevenció de danys causats per l'os i el llop i la creació d'un grup de valoració de danys dubtosos, i també la constitució d'espais de treball col·laboratius.

La creació del Registre de parcel·les agrícoles i ramaderes en desús afavorirà el manteniment de la ramaderia extensiva, com ho

està fent també la creació d'una xarxa d'escorxadors de baixa capacitat distribuïts per tot Catalunya. Des de 2020 el Departament ha convocat ajuts a petits escorxadors situats en zones desfavorides amb una dotació d'1,5 M€, a més de donar suport a la creació d'un escorxador mòbil d'oví i cabrum com a servei a la petita pagesia.

També els darrers anys s'han incrementat els ajuts a ramaders per al manteniment de la gestió forestal a través de la pastura en aquelles àrees estratègiques amb perill d'incendis. Aquests ajuts s'han anat incrementant des del seu inici, ja que eren de 100.000 € ara fa cinc anys i han passat a 245.614,04 € aquest 2022. D'aquesta manera s'ha pogut donar cobertura a totes les sol·licituds presentades i s'ha pogut arribar a 69 pastors i ramats diferents, la majoria a les comarques gironines.

Innovació i artesania, i més tancats per als ramats de la transhumància

Per al 2023 està ja prevista una nova convocatòria d'ajuts per a l'adquisició d'estructures

sanitàries com són les mànegues de maneig de bestiar. També se subvencionaran, entre d'altres, punts d'aigua i tancats per acollir els ramats en transhumància i els ramats a muntanya.

Una altra de les mesures que s'impulsaran el 2023 és la de contactar amb emprenedors per tirar endavant un *mix* en innovació i artesania per revaloritzar, per exemple, la llana de l'ovella ripollesa, amb l'objectiu que aquestes propostes s'estenguin a les resta de races ovines.

Actualment s'està elaborant el Pla de biodiversitat cultivada i ramadera per a la preservació genètica de les varietats cultivades locals i per a les races autòctones, que preveu, entre altres línies, vetllar pel manteniment de les races autòctones i que comptarà, entre altres mesures, amb la creació d'un banc de germoplasma i d'una comissió de seguiment per assolir els diferents reptes a assolir respecte a aquestes races. 🌱

Font: govern.cat

© Generalitat de Catalunya

La ramaderia extensiva

La desaparició de les pastures forestals a les forests comunals

L'octubre de 2015, ELFOCAT va emetre l'informe "Evolució de les pastures a les forests d'ELFOCAT", que recollia les conclusions d'un estudi sobre l'evolució de l'ús del sòl destinat a pastures a les forests comunals dels ens locals socis de l'Associació (90 entitats, amb un total de 205.538 ha) en el període de 30 anys comprès entre el 1979 i el 2009, a partir dels mapes i les dades oficials. Les dades denotaven ja aleshores un important descens de la superfície destinada a les pastures.

L'anàlisi realitzada per ELFOCAT sobre el total de dades recopilades i relatives al període 1979-2009 duia, irremeiablement, a una conclusió final: la reducció intensa de les pastures als boscos relatius als ens que formaven aleshores part de l'Associació.

Si en aquell moment les pastures als boscos d'ELFOCAT representaven un 12% de la seva superfície, en els trenta anys fruit de l'estudi, la xifra va disminuir en conjunt un 52%, passant d'una superfície estimada total d'unes 48.000 ha a finals dels anys 70 del segle passat a unes 23.000 ha el 2009.

En quatre comarques les pastures van minvar més d'un 60% (Alt Urgell, Alta Ribagorça, Baix Ebre i Terra Alta) i, en valors absoluts, al Pallars Sobirà es van perdre més de 8.000 ha (gràfica 1).

Per municipis amb forests de més de 500 ha, en sis municipis es va perdre més d'un 80% de les pastures en els darrers 30 anys, mentre que en valors absoluts a vuit municipis es van perdre més de 1.000 ha de pastura (gràfica 2).

Altres conseqüències

La disminució de l'extensió territorial dedicada a les pastures durant el període 1979-2009 es va traduir en una pèrdua de producció, és a dir, una reducció equivalent a uns 25.000 caps de bestiar oví/cabrum (24.950 ha perdudes de pastures, fet que equivaldria a unes 3.742 UBG o unitats de bestiar gros). Amb relació a la pèrdua de renda agrària, es va comptabilitzar que equivaldria a entre 1,5 i 2 milions d'euros (el 4% de la cabana d'oví i cabrum de Catalunya).

Comarca	Superfície pastures 1979 (ha)	Superfície pastures 2009 (ha)	Pèrdua de pastures anys (ha)	Superfície total forests ELFOCAT (ha)	Reducció pastures (%)	Pastures sobre superfície total (%)
L'Alt Urgell	5.577,03	2.011,21	3.565,82	34.889,23	63,94	5,76
L'Alta Ribagorça	2.976,92	1.024,18	1.952,75	10.373,27	65,60	9,87
El Baix Ebre	242,69	51,73	190,97	6.032,94	78,69	0,86
La Cerdanya	4.812,64	2.753,70	2.058,94	14.026,61	42,78	19,63
El Pallars Jussà	4.852,12	2.211,08	2.641,03	17.430,62	54,43	12,69
El Pallars Sobirà	16.528,20	8.431,10	8.097,10	60.754,47	48,99	13,88
La Ribera d'Ebre	233,07	233,83	-0,76	6.397,84	-0,33	3,65
El Ripollès	3.987,12	1.691,16	2.295,97	11.133,40	57,58	15,19
El Solsonès	490,26	224,16	266,10	2.435,56	54,28	9,20
La Terra Alta	575,42	109,97	465,45	5.018,06	80,89	2,19
La Vall d'Aran	7.462,15	4.196,54	3.265,61	13.915,75	43,76	30,16
Total forests ELFOCAT	48.019,22	23068,85	24.950,38	187.396,18	51,96	12,31

Font: Elaboració pròpia.

Gràfica 1. Pèrdua de pastures per comarques (1979–2009)

© Dolors Gibert

Municipi	Pastures 1979 (ha)	Pastures 2009 (ha)	Pèrdua pastures anys (ha)	de 30	Superfície total forests ELFOCAT (ha)	Reducció pastures (%)	Pastures sobre superfície total (%)
Estamariu	89,58	40,02	49,56		1.540,02	55,32	2,60
Fígols i Alinyà	162,05	55,72	106,33		2.205,75	65,62	2,53
Josa i Tuixent	1.093,65	815,28	278,37		5.145,74	25,45	15,84
Montferrer i Castellbò	1.171,94	41,41	1.130,53		8.664,33	96,47	0,48
Organyà	14,31	4,01	10,30		647,66	71,99	0,62
el Pont de Bar	31,22	13,35	17,87		1.959,31	57,25	0,68
les Valls d'Aguilar	1.501,49	409,15	1.092,34		6.471,37	72,75	6,32
la Vansa i Fòrnols	1.470,03	620,70	849,33		7.192,50	57,78	8,63
el Pont de Suert	1.914,44	362,73	1.551,71		7.110,27	81,05	5,10
Vilaller	1.062,48	661,44	401,04		3.263,00	37,75	20,27
Alfara de Carles	195,43	16,66	178,77		889,11	91,48	1,87
Tortosa	47,26	35,07	12,20		5.143,83	25,81	0,68
Torroella de Montgrí	28,38	27,44	0,94		2.376,66	3,30	1,15
la Pobla de Lillet	217,97	90,11	127,87		1.306,05	58,66	6,90
Alp	706,40	436,11	270,29		2.367,61	38,26	18,42
Fontanals de Cerdanya	267,93	145,76	122,18		983,03	45,60	14,83
Lles de Cerdanya	1.909,89	1.023,19	886,70		5.247,23	46,43	19,50
Meranges	1.711,07	1.030,28	680,79		3.439,87	39,79	29,95
Montellà i Martinet	167,64	94,81	72,83		1.702,00	43,44	5,57
Isona i Conca Dellà	186,61	161,75	24,87		4.234,96	13,32	3,82
la Pobla de Segur	93,34	41,45	51,89		1.970,10	55,59	2,10
Sarroca de Bellera	1.164,03	603,18	560,85		2.254,07	48,18	26,76
la Torre de Cabdella	978,67	569,74	408,93		1.163,00	41,78	48,99
Tremp	2.383,35	816,79	1.566,56		7.353,79	65,73	11,11
Alins	1.235,42	560,00	675,42		7.096,44	54,67	7,89
Baix Pallars	724,77	248,93	475,84		2.658,24	65,65	9,36
Espot	2.989,95	2.074,48	915,48		7.249,00	30,62	28,62
Esterri de Cardós	362,05	106,94	255,10		1.274,03	70,46	8,39
Esterri d'Àneu	15,21	6,89	8,32		559,40	54,67	1,23
Farrera	1.529,69	561,13	968,56		5.150,64	63,32	10,89
la Guingueta d'Àneu	1.682,60	1.007,22	675,38		7.507,57	40,14	13,42

Lladorre	3.569,10	2.329,14	1.239,96	9.336,24	34,74	24,95
Llavorsí	828,69	364,21	464,48	4.900,38	56,05	7,43
Rialp	1.131,54	379,38	752,16	3.979,00	66,47	9,53
Soriguera	463,03	67,42	395,61	4.189,44	85,44	1,61
Sort	358,67	178,62	180,05	900,45	50,20	19,84
la Vall de Cardós	1.637,49	546,74	1.090,76	5.953,64	66,61	9,18
Rasquera	206,09	206,79	-0,70	1.791,66	-0,34	11,54
Tivissa	26,98	27,04	-0,06	4.606,18	-0,23	0,59
Campelles	111,59	25,23	86,36	885,71	77,39	2,85
Gombrèn	182,36	59,91	122,45	876,65	67,15	6,83
Planols	349,21	144,70	204,50	1.155,32	58,56	12,52
Ribes de Freser	80,95	25,76	55,19	1.149,87	68,17	2,24
Toses	515,70	213,51	302,18	1.606,32	58,60	13,29
Vallfogona de Ripollès	147,36	28,15	119,21	900,34	80,90	3,13
Vilallonga de Ter	1.998,72	1.007,59	991,12	2.854,08	49,59	35,30
la Coma i la Pedra	490,26	224,16	266,10	2.435,56	54,28	9,20
Fatarella, la	2,86	2,86	0,00	612,36	0,00	0,47
Horta de Sant Joan	572,56	107,11	465,45	4.405,70	81,29	2,43
Bossòst	578,91	116,51	462,40	2.033,25	79,87	5,73
Vielha e Mijaran	6.883,25	4.080,04	2.803,21	11.882,50	40,73	34,34

Font: Elaboració pròpia.

Gràfica 2. Pèrdua de pastures per municipis de més de 500 ha (1979–2009)

Pel que fa als llocs de treball, es va calcular una pèrdua d'ocupació directa d'entre 50 i 100 persones, xifra a la qual caldria sumar l'ocupació indirecta. Però a més d'aquestes xifres pròpies del valor econòmic ramader, cal tenir en compte que la posada en producció de les pastures perdudes hauria creat valors afegits:

- La recuperació d'hàbitats d'interès natural.
- L'augment de la biodiversitat.
- La millora del paisatge.
- La prevenció d'incendis forestals.
- La gestió silvopastoral multifuncional.

- La promoció d'ocupació local lligada a activitats tradicionals d'interès cultural.
- La diversificació de l'activitat econòmica.

Tot i que l'estudi faci referència als anys 1979-2009, la problemàtica derivada de la pèrdua de pastures és vigent. En aquest context, l'augment del pasturatge als boscos públics d'ELFOCAT pot jugar un paper fonamental en el desenvolupament econòmic a petita escala, contribuint a fixar població rural, creant activitat econòmica local i afavorint el desenvolupament sostenible del medi natural. 🌱

CONEGUEM LES FORESTS DELS POBLES

Ens associats a ELFOCAT

Tivissa <https://www.tivissa.cat/>

Comarca: Ribera d'Ebre

Població (2022): 1.643

Superfície: 209,43 km²

Hectàrees de propietat forestal: 4.122 ha

Enllaç mapa: <http://asistemes.ctfc.es/elfocat/>

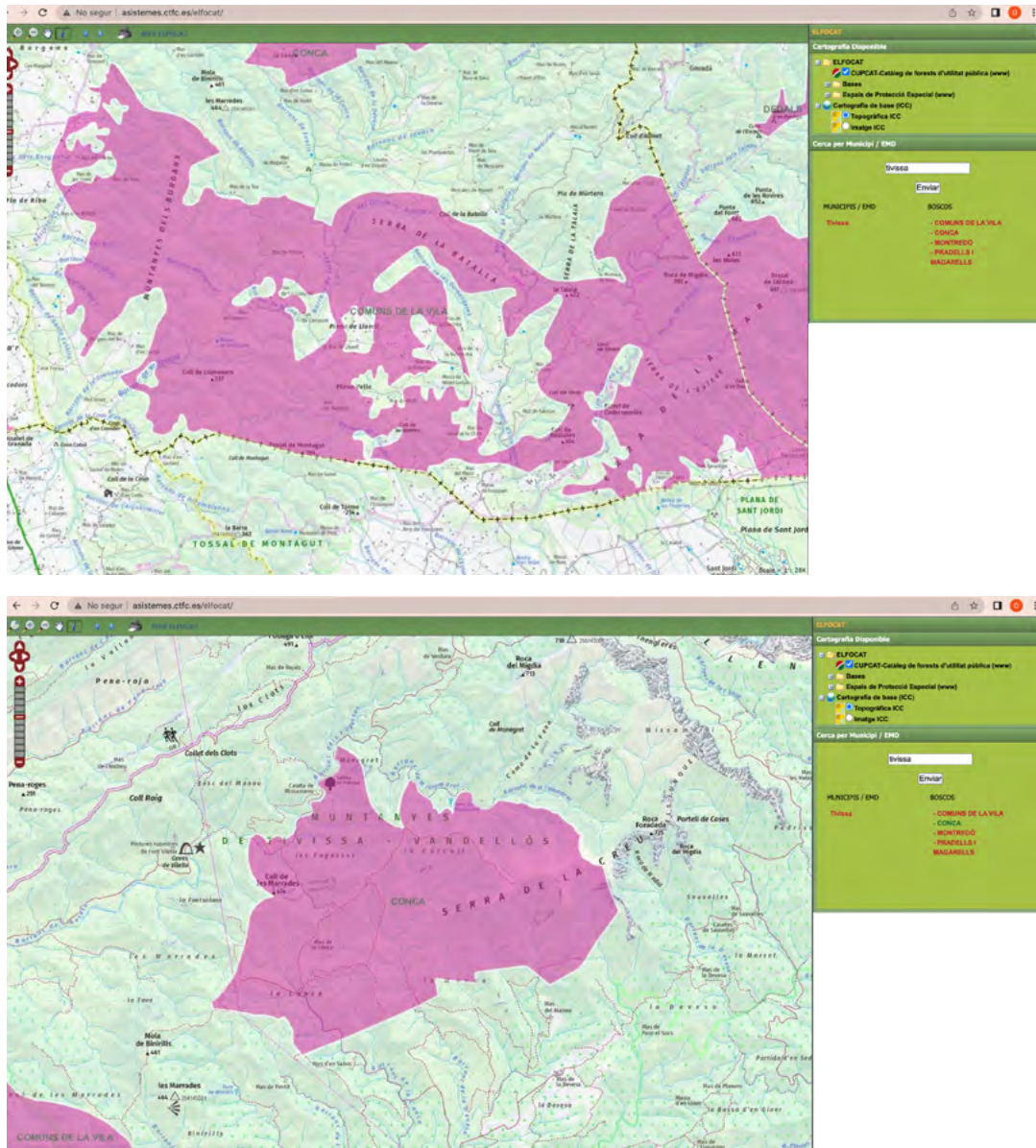
- **Com definiria el paper del seu ens amb relació a la gestió forestal dels terrenys dels quals és propietari?**

Tot i tenir un dels municipis més grans de Catalunya, comptem amb unes forests comunals no gens aprofitades. Fins ara l'aprofitament ramader, tant oví com caprí, i també de gestió cinegètica, són els valors més importants que estem gestionant, tot i que estem valorant la possibilitat de gestionar part de la nostra massa forestal per poder produir estella per a biomassa. Cal dir que tenim –en fase embrionària– tres projectes eòlics sobre la taula, per fer-ne la instal·lació als terrenys municipals.

- **Quines accions destacaria, amb relació a aquestes forests?**

La més important actualment és la gestió cinegètica, que ens assegura un control important envers els pagesos, sobre la població del porc senglar i la seva afectació a les finques i els cultius.

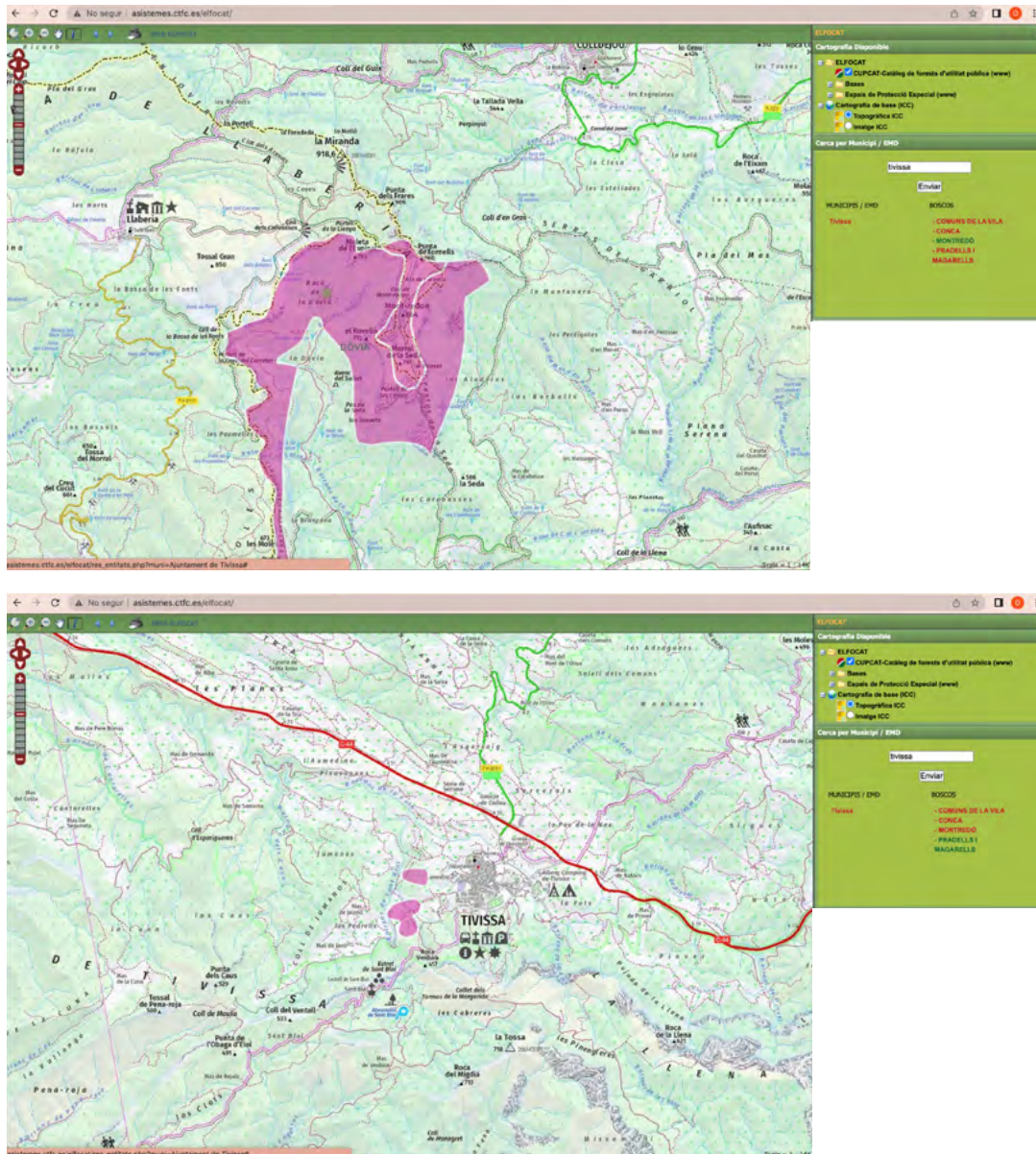
- **Quines repercussions econòmiques i quins beneficis (per a l'entorn, la biodiversitat, la qualitat de vida dels habitants...) se'n deriven, per al territori/municipi, d'aquesta gestió?**

Ara com ara i en espera de la instal·lació final dels tres parcs eòlics, comptem amb poca repercussió econòmica, perquè es tracta d'aprofitaments molt poc productius. Cal comentar que, amb vista a l'entorn i a la qualitat de vida, si ens en sortim amb el projecte de la biomassa, aquesta serà una bona solució per a la problemàtica de l'abandonament rural i de la gestió forestal dels boscos per a la prevenció d'incendis.

- **Quines són les principals característiques i singularitats dels territoris dels quals són propietaris (tipus de boscos...)?**

Són boscos principalment de pi blanc, amb alguns racons de carrasca i finques abando-

nades amb marges d'oliveres i ametllers. El sotabosc és molt frondós i està format per plantes típiques mediterrànies amb un relleu topogràfic combinat de barrancs enfonsats i crestes altes amb terrenys més oberts i ondulats.

- **Quines curiositats o anècdotes ens en pot explicar?**

Com que estan situats prop del terme municipal del Perelló, antigament s'hi feien aprofitaments apícoles, i també hi havia carboneres, un dels antics oficis que es portaven a terme a la zona. Cal comentar també que hi ha alguna parella d'àguiles cuabarrades que fan vida en aquest espai, tot i que la seva ubicació va variant.

- **Finalment, el fet que el seu ens estigui associat a ELFOCAT com beneficia la població i l'entorn natural?**

Bé, ens fa publicitat i ens posiciona en el mapa de pobles amb més forests de Catalunya, i esperem que en un futur ens pugui ajudar a executar totes les tasques que volem iniciar.

Eduard Cavallé Fort
3r tinent d'alcalde i regidor de Serveis al Territori,
Serveis Generals i Festes. Ajuntament de Tivissa

D'interès

L'entorn de Tivissa amaga un passat històric de gran interès, relacionat amb algunes professions com ara la de carboner. I és que al terme municipal s'hi feien carboneres, és a dir, apilaments de llenya coberts per unes quantes capes de llenya verda, vegetals i terra. D'aquesta manera, en encendre-les, s'obtenia carbó vegetal, després d'un procés que durava al voltant de vuit dies. El carbó que s'obtenia s'utilitzava com a font d'energia per als habitatges particulars.

Pel que fa al patrimoni arqueològic, a Tivissa s'hi troba el Castellet de Banyoles, un dels poblats ibèrics catalans més destacats. D'aquest indret, destaquen dues torres de defensa pentagonals, a més dels fonaments de nombrosos habitatges. Així mateix, també cal dir que el municipi es troba a l'espai natural protegit conegut com a Muntanyes de Tivissa-Vandellòs, un conjunt de serres que es caracteritzen pels relleus calcaris abruptes, d'una gran bellesa. En aquest indret s'hi pot practicar senderisme, BTT i escalada, a més de poder-hi observar la gran riquesa d'espècies rapinyaires que presenta. D'altra banda, només a 7 km de Tivissa, al barranc de Vilella, es localitzen tres coves (la cova del Ramat, la cova del Pi i la cova del Cingle) que contenen un seguit de pintures rupestres declarades Bé Cultural d'Interès Nacional - Zona Arqueològica (BCIN) i Patrimoni Mundial de la UNESCO. 🌿

Més informació:

<http://turismetivissa.com/ca/portada/>

CONEGUEM LES FORESTS DELS POBLES

Ens associats a ELFOCAT

Torroella de Montgrí <https://www.torroella-estartit.cat/>

Comarca: Baix Empordà

Població (2022): 12.061

Superfície: 65,93 km²

Hectàrees de propietat forestal:
2.395,88 ha (Muntanya Pública CUP 3)

Enllaç mapa: <http://asistemes.ctfc.es/elfocat/>

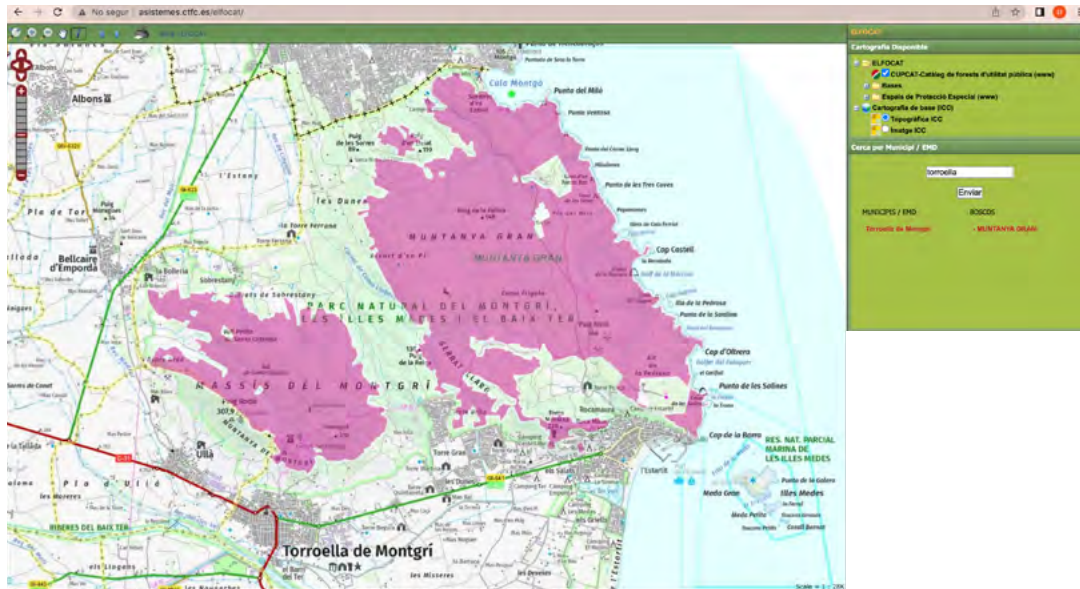

- **Com definiria el paper del seu ens amb relació a la gestió forestal dels terrenys dels quals és propietari?**

Tenim un pla d'ordenació forestal i un pla de prevenció d'incendis forestals aprovats, i cada any executem accions en matèria forestal, com pot ser el manteniment de zones obertes, la gestió forestal de rodals (aclarida de plançonades, aclarides de millora...), el manteniment de les franges de camins... A part, comptem amb uns terrenys municipals on s'hi fan pastures (es van adjudicar a cost zero).

- **Quines accions destacaria, amb relació a aquestes forests?**

Durant vuit anys es va atorgar una concessió a Lignia Biomassa SL, que va finalitzar el 2021, i en què es va extreure molta fusta de la forest que es va utilitzar com a biomassa per a les nostres calderes de biomassa (Guillem de Montgrí i Portitxol). També hem dut a terme altres accions, com hem comentat en l'apartat anterior.

- **Quines repercussions econòmiques i quins beneficis se'n deriven, per al territori/municipi, d'aquesta gestió?**

Tenim beneficis amb relació a la prevenció d'incendis, afavorim les empreses forestals del nostre entorn, afavorim la biodiversitat per l'obertura d'espais oberts i d'aclarides, i hi ha el benefici per a la ciutadania que suposa poder continuar gaudint dels camins, els boscos i el paisatge.

- **Quines són les principals característiques i singularitats dels territoris dels quals són propietaris (tipus de boscos...)?**

Es tracta de boscos mediterranis: tenim pinedes de pi blanc amb sotabosc de garriga, matollars de garriga, pineda de pi blanc amb sotabosc d'alzinar, i alzinar en algun indret, així com prats secs (llistonar típic), i mates i herbes en ambients rocosos costaners. Tot plegat, és clar, està més detallat en el Pla d'Ordenació Forestal.

- **Quines curiositats o anècdotes ens en pot explicar?**

Tenim molts punts d'interès relacionats amb la pedra seca (parets, barraques i aixarts). També podem destacar l'Ermita de Santa Caterina, on es fa un aplec popular; el Castell del Montgrí; diferents caus situats al massís del Montgrí; les cales del massís del Montgrí... I, malauradament, també hem de parlar de diferents episodis d'incendis forestals:

Dades dels incendis històrics rellevants (1986-2021)

Data incendi	Superfície afectada (ha)	Paratge	Municipi d'origen
19/06/2001	340	Puig de les Sorres – Puig d'en Lleial	Torroella de Montgrí
26/09/2004	605	Santa Caterina	Torroella de Montgrí - Ullà
22/07/2021	110	Roca Galera	Torroella de Montgrí
07/11/2021	15	El Ter Vell	Torroella de Montgrí

- **Finalment, el fet que el seu ens estigui associat a ELFOCAT com beneficia la població i l'entorn natural?**

Fins ara no en teníem gaire coneixement, d'aquests beneficis, així que, de moment, no podem respondre.

Jordi Bras Vallès
Tècnic de Medi Ambient i Salut. Ajuntament de Torroella de Montgrí

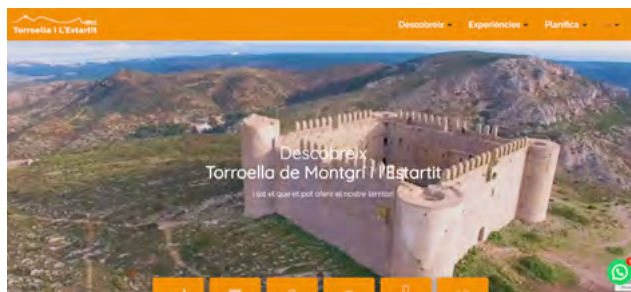
D'interès

Al terme municipal de Torroella de Montgrí s'hi troben una sèrie d'edificis de gran interès arquitectònic i històric. Així, cal destacar el Castell del Montgrí, declarat Bé Cultural d'Interès Nacional (BCIN). Es tracta d'una fortificació militar que data del segle XIII i que es troba al cim de la muntanya del Montgrí, a uns 300 metres d'altitud. Així mateix, cal fer referència a l'Ermida de Santa Caterina, situada al bell mig del massís del Montgrí, construïda a finals del segle XIV i dotada d'un interessant retaule barroc del segle XVIII.

Pel que fa a l'entorn natural, el municipi es troba al Parc Natural del Montgrí, les illes Medes i el Baix Ter, un entorn privilegiat on es poden fer excursions per conèixer la flora i la fauna característiques del voltant de Torroella de Montgrí. Així mateix, el paisatge és ben divers, ja que es poden descobrir des d'indrets muntanyosos, com el mateix massís del Montgrí o la Muntanya Gran, fins a indrets caracteritzats per la presència de la platja, amb dunes litorals, maresmes... I quant a les festes, cal destacar l'Aplec de Santa Caterina, que es porta a terme el diumenge abans del 25 de novembre a l'Ermida del mateix nom. Durant aquest dia, es fa una missa en honor a santa Caterina i al migdia es fa un àpat popular que reuneix tots els peregrins arribats a l'Ermida. 🍷

Més informació:

<https://visitestartit.com/>

COM ASSOCIAR-SE A ELFOCAT

L'Associació d'Entitats Locals Propietàries Forestals a Catalunya (ELFOCAT) agrupa els ens locals públics amb patrimoni forestal o amb gran vinculació amb el sector forestal de Catalunya.

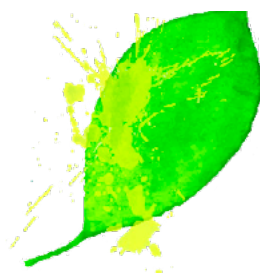
Per ingressar com a soci a ELFOCAT cal ser una entitat local (ajuntament, EMD, consorci, consell comarcal, diputació...) amb propietat forestal pròpia, o bé estar vinculat amb el món forestal, i prendre un acord de l'òrgan de govern competent (en general, el ple de la corporació) amb el qual s'aprova la voluntat de formar part de l'associació i es nomena un representant de l'entitat local en aquesta associació.

Clicant [AQUÍ](#) trobareu un model d'acord de ple. Un cop pres l'acord, el podeu fer arribar a l'adreça d'ELFOCAT:

Associació ELFOCAT

Plaça de la Trobada, s/n (edifici Ajuntament)
25700 Montferrer (Alt Urgell), Lleida

També, a l'apartat "[Accions/Documents](#)" de la pàgina web d'ELFOCAT hi trobareu els estatuts vigents.

FORESTS DELS POBLES

La revista d'ELFOCAT

Hivern 2022-2023

www.elfocat.cat